

Ymchwiliad i gŵyn yn erbyn Cyngor
Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr

Adroddiad gan
Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus
Cymru
Achos: 201906202

Cynnwys

Tudalen

Cyflwyniad	1
Crynodeb	2
Cwyn	4
Ymchwiliad	4
Deddfwriaeth, canllawiau a pholisïau perthnasol	4
Cefndir perthnasol	9
Tystiolaeth Ms F a Ms G	15
Tystiolaeth Ms G	17
Tystiolaeth y Cyngor	17
Cyngor proffesiynol	21
Dadansoddiad a chasgliadau	25
Argymhellion	33

Cyflwyniad

Cyhoeddir yr adroddiad hwn o dan adran 23 o Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019 ("Y Ddeddf").

Yn unol â darpariaethau'r Ddeddf, mae'r adroddiad yn ddiennw er mwyn sicrhau, hyd y bo modd, bod unrhyw fanylion a allai olygu bod modd adnabod unigolion wedi cael eu newid neu eu hepgor. Mae'r adroddiad felly'n cyfeirio at yr achwynydd fel Ms F.

Crynodeb

Cwynodd Ms F ar ei rhan ei hun ac ar ran person ifanc, Ms G. Cadarnhaodd Ms G wrth yr Ombwdsmon ei bod yn cefnogi'r gŵyn. Cwynodd Ms F nad oedd Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr wedi rheoli'n iawn y trefniant lle'r oedd Ms G yn byw gyda hi drwy egluro ei statws fel Gofalwr Maeth neu roi unrhyw beth yn ei le i gynnal y trefniant hwnnw, fel y Cynllun "Pan Fydda i'n Barod" (WIR) (mae hyn yn cefnogi pobl ifanc sy'n gadael gofal awdurdod lleol). Cwynodd nad oedd y Cyngor wedi rhoi digon o gefnogaeth a chymorth i Ms G ar ôl iddi adael ei gofal. Cwynodd hefyd ei bod yn anfodlon â'r ffordd yr oedd yn delio â chwynion.

Roedd yr Ombwdsmon o'r farn nad oedd y Cyngor wedi egluro statws Ms F fel Gofalwr Maeth ac nad oedd wedi bod yn rhesymol i'r Cyngor ddweud bod lleoliad Ms G gyda Ms F yn un preifat am ei fod wedi bod yn rhan ohono. Canfu fod y gefnogaeth a roddwyd i gynnal y trefniant a ddefnyddiodd Ms G i fyw gyda Ms F wedi bod yn annigonol, ar ôl pen-blwydd Ms G yn 18 oed, oherwydd bregusrwydd parhaus Ms G, ei statws gadael gofal a'r egwyddorion ymarfer y mae'n rhaid i awdurdodau lleol eu hystyried wrth ymgysylltu â phobl ifanc sy'n gadael gofal a gwneud unrhyw benderfyniad yn eu cylch. Dywedodd fod y teulu wedi cael trafferth ariannol o ganlyniad a bod y straen ariannol hwnnw wedi rhoi pwysau diangen ar berthynas Ms G â Ms F. Dyfarnodd fod cwyn Ms F wedi'i chyfiawnhau. Penderfynodd y dylai'r Cyngor fod wedi gwneud trefniant DIR ar gyfer Ms F a Ms G. Nododd fod cynllun Llwybr y Cyngor (cynllunio ar gyfer person ifanc yn gadael gofal a phontio i fod yn oedolyn) a dogfennau cysylltiedig wedi bod yn ddiffygiol. Canfu fod y gefnogaeth a'r cymorth a roddwyd i Ms G ar ôl iddi adael gofal y Cyngor, o ran ei threfniant byw, wedi bod yn annigonol. Canfu'r Ombwdsmon fod methiant y Cyngor i gynllunio'n effeithiol ar gyfer ymadawiad Ms G o ofal yn golygu nad oedd wedi cael cyfle i gael trefniant byw trosiannol gydag adnoddau priodol, a allai fod wedi gwella ei chyfleoedd mewn bywyd. Nododd hefyd fod Ms F wedi dioddef caledi ariannol y gellid bod wedi'i osgoi. Dyfarnodd fod cwyn Ms F wedi'i chyfiawnhau. Canfu fod y Cyngor, wrth ymateb i gŵyn Ms F, wedi methu â chadw at ganllawiau ynghylch delio â chwynion sy'n ymwneud â Gwasanaethau Cymdeithasol. Dywedodd nad oedd yr ymchwiliad i gŵyn gychwynol Ms F, oedd wedi cael ei gwblhau ar ran y Cyngor, wedi bod yn gytbwys a'i fod yn rhoi yr argraff o fod yn unochrog.

Dyfarnodd fod cwyn Ms F wedi'i chyfiawnhau. Roedd hefyd o'r farn nad oedd y Cyngor wedi dangos ei fod wedi rhoi sylw dyledus i hawl Ms F a Ms G i barchu eu bywyd preifat a theuluol, eu cartref a'u gohebiaeth (Erthygl 8 Deddf Hawliau Dynol 1998) wrth roi sylw i anghenion gofal Ms G ac ymateb i gŵyn Ms F.

Argymhellodd yr Ombwdsmon y dylai'r Cyngor ysgrifennu i ymddiheuro i Ms F a Ms G am y methiannau a nodwyd. Gofynnodd hefyd i'r cyngor dalu £8,500 yr un i Ms F a Ms G i gydnabod effaith y methiannau ar eu bywydau. Argymhellodd y dylai adolygu a diwygio ei ddogfennau cynllunio Llwybr yng ngoleuni ei ganfyddiadau a sylwadau ei Gynghorydd Proffesiynol. Gofynnodd iddo ddarparu hyfforddiant cynllunio Llwybr, a oedd yn rhoi sylw i'w gyfrifoldebau o dan y fframwaith statudol, ystyriaethau hawliau dynol a'u goblygiadau i ymarfer wrth weithio gyda phobl ifanc sy'n gadael, neu sydd wedi gadael, ei ofal yn ddiweddar, ar gyfer staff perthnasol. Argymhellodd, o ran delio â chwynion, y dylai gynnal adolygiad o'i ddull o gomisiynu Ymchwilyr Annibynnol a rheoli ansawdd wrth graffu ar adroddiadau a gomisiynir. Cytunodd y Cyngor i weithredu'r argymhellion hyn.

Y gŵyn

1. Cwynodd Ms F, ar ei rhan ei hun a pherson ifanc, Ms G, nad oedd Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr (“y Cyngor”) wedi rheoli’n iawn y trefniant lle’r oedd Ms G yn byw gyda hi drwy egluro ei statws fel Gofalwr Maeth neu roi unrhyw beth yn ei le i gynnal y trefniant hwnnw, fel y Cynllun “Pan Fydda i’n Barod” (WIR) (mae hyn yn cefnogi pobl ifanc sy’n gadael gofal awdurdod lleol). Cwynodd hefyd nad oedd y Cyngor wedi rhoi digon o gefnogaeth a chymorth i Ms G ar ôl iddi adael ei gofal. Cadarnhaodd Ms G wrthyf ei bod yn cefnogi’r gŵyn. Dywedodd Ms F hefyd ei bod yn anfodlon â’r ffordd yr oedd y Cyngor yn delio â chwynion.

Ymchwiliad

2. Cafodd fy Swyddog Ymchwilio sylwadau a chopïau o ddogfennau perthnasol gan y Cyngor. Bu’n cyfweld gweithwyr y Cyngor, cyn-gyflogai yn y Cyngor a Ms F dros y ffôn. Roedd ei hymdrechion i gyfweld Ms G yn rhithiol a thros y ffôn yn aflwyddiannus. Cafodd fy Swyddog Ymchwilio gyngor gan un o’r Cynghorwyr Proffesiynol hefyd. Mae fy Nghynghorydd, Mr Tony Young, yn Weithiwr Cymdeithasol profiadol. Ystyriais y deunydd a gafwyd ar y cyd â’r dystiolaeth a ddarparwyd gan Mrs F. Nid wyf wedi cynnwys pob manylyn a archwiliwyd yn yr adroddiad hwn, ond rwy’n fodlon nad oes unrhyw beth o bwys wedi cael ei hepgor.

3. Rhoddais gyfle i Ms F, Ms G, y Cyngor, y rhai a gyfwelwyd a’r rhai a wnaeth waith ar ran y Cyngor pan fu’n ymchwilio i gŵyn Ms F, roi sylwadau ar ddrafft o’r adroddiad hwn (“yr adroddiad drafft”) cyn i’r fersiwn derfynol gael ei chyhoeddi.

Deddfwriaeth, canllawiau a pholisïau perthnasol

4. Mae Deddf Hawliau Dynol 1998 (“y Ddeddf Hawliau Dynol”) yn ymgorffori’r hawliau yn y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol, a nodir mewn cyfres o “Erthyglau” i gyfraith Prydain. Mae’r Ddeddf Hawliau Dynol yn rhoi dyletswydd ar awdurdodau cyhoeddus, megis y Cyngor, i barchu’r hawliau hyn ym mhopeth a wnânt. Mae Erthygl 8 yn gwarchod hawl person i barch at ei fywyd preifat a theuluol, ei gartref a’i ohebiaeth. Mae’r hawl hon yn hawl amodol a gellir ei chyfyngu, os oes angen. Fodd bynnag, rhaid i

awdurdodau cyhoeddus sicrhau, er mwyn peidio â thorri'r hawl hon, bod unrhyw gyfyngiadau a osodir arnynt yn gymesur. Yn ogystal, rhaid i awdurdodau cyhoeddus gymryd camau weithiau i sicrhau bod yr hawl hon yn cael ei chyflawni. Gallai camau o'r fath gynnwys, er enghraifft, darparu adnoddau ychwanegol i alluogi unigolyn i barhau i fyw gartref. Mae bywyd preifat, at ddibenion y Ddeddf Hawliau Dynol, wedi'i ddiffinio'n fras ac mae'n cynnwys, yn ogystal â phreifatrwydd, gallu unigolyn i fyw ei fywyd fel y mae'n dymuno. Mae bywyd teuluol hefyd wedi'i ddiffinio'n fras ac mae'n cynnwys, er enghraifft, y berthynas rhwng Gofalwr Maeth a phlentyn maeth.

5. Nid fy rôl i yw gwneud canfyddiadau pendant p'un a ydy awdurdod cyhoeddus wedi, drwy weithredu neu ddiffyg gweithredu, torri hawliau dynol unigolyn. Fodd bynnag, byddaf yn nodi lle mae hawliau dynol yn cael eu cynnwys ac yn rhoi sylwadau ar ystyriaeth awdurdod cyhoeddus ohonynt.

6. Mae Deddf Plant 1989 ("y Ddeddf Plant") yn diffinio pobl ifanc "sy'n derbyn gofal" fel y rhai sy'n derbyn gofal, neu sy'n cael eu lletya gan awdurdod lleol, megis y Cyngor, am fwy na 24 awr. Gellir gofalu am bobl ifanc dan gytundeb gwirfoddol gyda'u rhieni neu drwy orchymyn llys. Ni all llys wneud gorchymyn gofal ("Gorchymyn Gofal"), yn unol â'r Ddeddf Plant, oni bai ei fod yn fodlon bod y person ifanc dan sylw yn dioddef niwed sylweddol, neu'n debygol o ddioddef niwed sylweddol, a bod y niwed hwnnw, neu'r tebygolrwydd o hynny, i'w briodoli i'r gofal a roddir iddynt, neu sy'n debygol o gael ei roi iddynt. Mae Gorchymyn Gofal yn rhoi cyfrifoldeb rhiant i awdurdod lleol dros berson ifanc.

7. Mae Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 ("y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol") yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol gwblhau asesiadau o anghenion, mewn perthynas â phobl ifanc sy'n derbyn gofal, gyda golwg ar bennu eu hanghenion cymorth nawr ac yn y dyfodol. Gelwir asesiadau o'r fath weithiau yn Asesiadau Anghenion Llwybr. Mae'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol, ar ôl cwblhau asesiadau o'r fath, baratoi cynlluniau llwybr ("Cynlluniau Llwybr") ar gyfer pobl ifanc, sy'n nodi'r cyngor a'r gefnogaeth y maent yn bwriadu eu darparu ar eu cyfer tra byddant yn gofalu amdanynt ac yn ddiweddarach. Mae hefyd yn rhoi dyletswyddau

“trefniadau byw ar ôl-18” iddynt mewn perthynas â rhai pobl ifanc a oedd yn derbyn gofal yn flaenorol. Mae trefniant o’r fath yn galluogi pobl ifanc 18 oed a hŷn sy’n gadael gofal i barhau i fyw gyda’u cyn Ofalwyr Maeth.

8. Mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu Cynllun WIRi baratoi awdurdodau lleol ar gyfer eu dyletswyddau “trefniant byw ôl-18” o dan y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol. Mae ei “Arweiniad Arferion Da” WIR (“Canllawiau WIR”) a gyhoeddwyd yn ystod mis Mawrth 2016, yn nodi y gellir gwneud trefniant WIR:

- Roedd y person ifanc yn derbyn gofal yn union cyn ei ben-blwydd yn 18 oed ac roedd yn byw gyda Gofalwyr Maeth mewn lleoliad a drefnwyd gan yr awdurdod lleol.
- Roedd y gofalwyr yn gweithredu fel Gofalwyr Maeth cymeradwy ar gyfer y person ifanc yn union cyn ei ben-blwydd yn 18 oed.
- Mae’r person ifanc a’r Gofalwyr Maeth ill dau’n dymuno ymuno â threfniant WIR, ac mae’r trefniant wedi’i nodi yng Nghynllun Llwybr y person ifanc.
- Mae’r awdurdod lleol yn fodlon nad yw trefniant o’r fath yn anghyson â llesiant y person ifanc.

Nod y Cynllun WIR yw lleihau effaith y ffactorau hynny, megis diffyg sylfaen deuluol gefnogol, a allai ei gwneud yn anoddach i’r rhai sy’n gadael gofal bontio’n llwyddiannus i fyw’n annibynnol..

9. Mae “Polisi Cynllun WIR y Cyngor (“y Polisi WIR”) a baratowyd yn ystod mis Ebrill 2016, yn nodi y gellir gwneud trefniant WIR fel arfer os bodlonir y meini prawf sydd wedi’u cynnwys yn y Canllawiau WIR. Mae’n nodi y byddai’r Cyngor hefyd yn archwilio’r opsiwn trefniant WIR petai person ifanc dan 18 oed yn dymuno aros mewn lleoliad sefydlog ar ôl 18 oed ond:

- Roedd perygl i’r lleoliad maeth chwalu cyn pen-blwydd y person ifanc yn 18 oed.

- Ddim gyda'u gofalwyr presennol.

10. Nid yw Llety â Chefnogaeth yn cael ei ddiffinio'n ffurfiol ac nid oes fframwaith rheoleiddio ar eu cyfer. Mae "Polisi Llety â Chefnogaeth" ("y Polisi SL"), a gyflwynwyd yn ystod mis Mehefin **2019**, yn nodi:

- Ni ellid asesu bod unrhyw aelod o'r teulu neu berson o bwys i berson ifanc penodol sydd eisoes yn eu gofal, os oedd trefniant preifat yn bodoli eisoes, yn Ddarparwr Llety â Chefnogaeth, oherwydd bod y Cyngor yn gyfrifol am leoli pobl ifanc yn dilyn y broses gynllunio a chyfatebu.
- Ni ellid asesu gweithiwr yn ei Adran Gwasanaethau Plant i fod yn Ddarparwr Llety â Chefnogaeth gan y gallai hynny "arwain at wrthdaro buddiannau".

Nod Llety â Chefnogaeth yw darparu amgylchedd cartref â chymorth, sy'n galluogi pobl ifanc i ddatblygu'r sgiliau ymarferol ac emosiynol y bydd eu hangen arnynt i bontio'n llwyddiannus o ofal i annibyniaeth. Mae lefel y gefnogaeth a ddarperir i bobl ifanc mewn Llety â Chefnogaeth yn tueddu i fod yn llai na'r hyn a roddir iddynt dan y Cynllun WIR.

11. "Mae Rhan 6 y Cod Ymarfer (Plant sy'n Derbyn Gofal a Phlant sy'n cael eu Lletya" ("y Cod"), a gyhoeddwyd o dan y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol, yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol sicrhau bod pob person sy'n gadael gofal yn cael "cymorth gadael gofal priodol". Mae'n nodi y bydd Cynghorwyr Personol, ar wahân i Weithwyr Cymdeithasol, yn ymwneud â chefnogi'r rhai sy'n gadael gofal. Mae'n datgan bod yn rhaid i awdurdodau lleol ystyried yr egwyddorion canlynol, sydd wedi'u fframio fel cwestiynau, wrth ymgysylltu â phobl ifanc sy'n gadael gofal a gwneud unrhyw benderfyniad yn eu cylch:

- Ydy hyn yn ddigon da i fy mhlentyn fy hun?
- Ydy hyn yn rhoi ail gyfle os nad yw pethau'n mynd yn ôl y disgwyl?

- A yw hyn wedi'i deilwra i anghenion unigol y plentyn, yn enwedig os yw'n fwy agored i niwed na phlant eraill?

12. Mae 2 gam i Drefn Gwyno'r Gwasanaethau Cymdeithasol ("y Weithdrefn"). Cam 1 yw'r cam datrys lleol; Cam 2 yw'r cam ymchwilio ffurfiol. Rhaid i awdurdod lleol benodi Ymchwilydd Annibynnol a chynnwys Person Annibynnol wrth ystyried cwyn yn unol â Cham 2 y Weithdrefn. Mae'r canllawiau ar ddelio â chwynion, sef "Canllawiau ar ddelio â chwynion a sylwadau gan wasanaethau cymdeithasol awdurdod lleol" ("y Canllawiau ar Gwynion"), a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru yn ystod mis Awst 2014, yn nodi, yng Ngham 1:

- Rhaid i'r awdurdod lleol gynnig trafod (naill ai wyneb yn wyneb neu dros y ffôn) y gŵyn neu'r sylwadau gyda'r achwynydd mewn ymgais i ddatrys materion (Paragraff 67).
- Os yw'r achwynydd yn dal yn anfodlon ar ddiwedd Cam 1, bydd Swyddog Cwynion yr awdurdod lleol ("y Swyddog Cwynion") yn darparu cyngor a chymorth (Paragraff 71).

Mae'n datgan y bydd yr Ymchwilydd Annibynnol, yng Ngham 2, yn:

- Ymchwilio i'r gŵyn drwy gynnal ymarferiad canfod ffeithiau sy'n ddiuedd, yn agored ac yn dryloyw ac yn gymesur â difrifoldeb y gŵyn.
- Gweithio gyda'r Swyddog Cwynion i sicrhau bod yr holl bartion yn cael eu cynnwys a'u hysbysu'n llawn.
- Nodi cynllun ar gyfer yr ymchwiliad gan gynnwys cwblhau adroddiad yr ymchwiliad ("Adroddiad Cam 2").
- Cyfwelwch â'r rhai dan sylw i gael gwybod y ffeithiau.
- Darparu cofnod o'r cyfweliad i'r rhai a gyfwelwyd ac i'r Swyddog Cwynion.

- Paratoi Adroddiad Cyfnod 2 i'r awdurdod lleol ei ystyried (Paragraff 78).

Mae hefyd yn datgan y dylai'r Ymchwilydd Annibynnol sicrhau bod y bobl sy'n rhan o'r broses yn teimlo bod pobl wedi gwrandao arnynt ac wedi'u deall (Paragraff 79).

Cefndir perthnasol

Gofal cymdeithasol

13. Ar 11 Medi **2012** dechreuodd Ms G dderbyn gofal gan y Cyngor, drwy gytundeb gwirfoddol, oherwydd pryderon ynghylch gallu ei mam, Ms H, i ofalu amdani.

14. Rhwng mis Medi **2013** a mis Ionawr **2014** roedd Ms G yn byw gyda Ms F, a oedd, ar y pryd, yn bartner hirdymor i dad Ms G, Mr G. Mae gan Mr G a Ms F fab, J, sy'n byw gyda Ms F. Cafodd y Cyngor Orchymyn Gofal, mewn perthynas â Ms G, oherwydd pryderon ynghylch gallu gofalu Ms H, ar 10 Tachwedd.

15. Ar 28 Medi **2015**, yn fuan ar ôl pen-blwydd Ms G yn 15 oed, gosododd y Cyngor Ms G gyda Ms H. Roedd statws cyfreithiol Ms G yn aros yr un fath. Roedd Ms G yn dianc yn rheolaidd o'i lleoliad gyda Ms H a thybiwyd ei bod mewn perygl.

16. Yn ystod mis Ionawr **2016**, gwahanodd Mr G a Ms F.

17. Cwblhaodd Gweithiwr Cymdeithasol ("y Gweithiwr Cymdeithasol Cyntaf") "Gynllun Plant/Pobl Ifanc" mewn perthynas â Ms G ar 14 Mehefin **2017**; dywedodd, drwy flwch ticio, mai Cynllun Llwybr oedd y ddogfen. Cafodd y ddogfen hon ei diweddarau wedyn.

18. Ar 6 Ebrill **2018**, cafodd Ms G ei lleoli gyda Ms K ar sail argyfwng, ar ôl i'w lleoliad gyda Ms H chwalu. Roedd Ms K yn Ofalwr Maeth, yn Ddarparwr Llety â Chymorth ac yn Ddarparwr Cynllun WIR. Mae'r Cyngor wedi adrodd bod lleoliad Ms G gyda Ms K wedi newid o leoliad maeth i Lety â Chefnogaeth ar 24 Ebrill, neu tua'r dyddiad hwnnw.

19. Cyn i'w lleoliad gyda Ms H chwalu, nid oedd Ms G wedi gweld Ms F am "y chydig o flynyddoedd". Fodd bynnag, roedd hi wedi cael cyswllt anuniongyrchol â hi drwy alwadau ffôn a'r cyfryngau cymdeithasol. Yn ystod mis Ebrill 2018, dechreuodd Ms G weld Ms F eto. Roedd Ms F yn cael ei chyflogi gan Adran Gwasanaethau Plant y Cyngor.

20. Nododd y Gweithiwr Cymdeithasol Cyntaf, mewn adroddiad ar gyfer cyfarfod adolygu lleoliad ar 26 Ebrill ("Adolygiad mis Ebrill"), fod Ms G eisiau "symud i mewn" gyda Ms F ar ôl iddi droi'n 18 oed. Dywedodd na fyddai'r Cyngor yn gwrthwynebu hynny ond dywedodd y byddai'n dymuno i'w perthynas "ddatblygu yn gyntaf". Cofnododd y byddai Ms G yn cael cyswllt dros nos â Ms F unwaith yr wythnos am 10 wythnos.

21. Ar 6 Gorffennaf dechreuodd Gweithiwr Cymdeithasol arall ("yr Ail Weithiwr Cymdeithasol") weithio gyda Ms G am nad oedd y Gweithiwr Cymdeithasol Cyntaf yn gweithio i'r Tîm Gwaith Cymdeithasol perthnasol mwyach. Dechreuodd Cyngorydd Personol arall ("yr Ail Ymgynghorydd") weithio gyda Ms G ar 19 Gorffennaf oherwydd bod cyn Gynghorydd Personol Ms G ("y Cyngorydd Cyntaf") wedi rhoi'r gorau i weithio i'r Cyngor.

22. Nododd Swyddog Adolygu Annibynnol ("SAA"), mewn adroddiad ar gyfer cyfarfod adolygu lleoliad ar 26 Gorffennaf ("Adolygiad Gorffennaf"), nad oedd y Cyngor o'r farn bod angen asesu Ms F fel Darparwr Llety â Chefnogaeth neu Ofalwr Maeth i Ms G oherwydd bod Ms G yn gallu byw gyda Ms F pan fyddai hi'n 18 oed, a oedd "dim ond 3 mis i ffwrdd", os oedd y ddau ohonynt yn cytuno i hynny.

23. Ar 3 Awst cwblhaodd yr Ail Weithiwr Cymdeithasol asesiad hyfywedd ("yr Asesiad Hyfywedd") yn ymwneud â gallu Ms F i ofalu am Ms G. Nododd fod Mr G a Ms K "yn llwyr" gefnogol i Ms G fyw gyda Ms F yn llawn amser. Argymhellodd y dylai Ms G fyw gyda Ms F "i hyrwyddo ei lles ac yn unol â'i dymuniadau a'i theimladau fel oedolyn ifanc". Argymhellodd hefyd y dylai'r Cyngor roi taliadau i Ms F sy'n cyfateb i Fudd-dal Plant (£20.80 yr wythnos). Dywedodd y byddid yn ceisio "cymeradwyaeth dros dro" i Ms F fel Gofalwr Maeth i Ms G o ystyried bod canlyniad yr Asesiad Hyfywedd wedi bod yn gadarnhaol. Ar 21/23 Awst dechreuodd Ms G fyw

gyda Ms F yn llawn amser. Rhoddodd y Cyngor £83.20 i Ms F yn unol ag argymhelliad yr Ail Weithiwr Cymdeithasol; roedd y taliad hwnnw'n cynnwys y cyfnod o 4 wythnos rhwng 21 Awst a 18 Medi.

24. Cofnododd yr Ail Weithiwr Cymdeithasol, ar 31 Awst, ei bod wedi dweud wrth Ms F na fyddai'n cael ei hasesu fel Gofalwr Maeth oherwydd yr amser y byddai'n ei gymryd. Dywedwyd wrth Ms F hefyd mai ei dewis hi a Ms G oedd i Ms G aros gyda hi ac nad oedd y Cyngor wedi rhoi Ms G yng nghartref Ms F.

25. Ar 3 Medi mynychodd yr Ail Ymgynghorydd apwyntiad yn Adran Dai y Cyngor gyda Ms G. Ychwanegwyd enw Ms G at y rhestr aros gyffredinol am dai.

26. Aeth yr Ail Ymgynghorydd â Ms G i apwyntiad gyda Darparwr Llety â Chefnogaeth ("y Darparwr Llety") ar 12 Medi. Ychwanegwyd enw Ms G at y rhestr aros ar gyfer llety â chymorth.

27. Mewn adroddiad ar gyfer cyfarfod adolygu lleoliad ar 18 Medi ("Adolygiad Medi"), cofnododd yr IRO fod Ms F wedi dweud wrth y rhai yn yr adolygiad ei bod wedi bod yn cael trafferthion ariannol am y 4 wythnos diwethaf. Nododd hefyd fod Ms F yn gwneud cais am drefniant WIR. Cynhaliwyd Adolygiad Medi ar ben-blwydd Ms G yn 18 oed.

28. Roedd yr Ail Gynghorydd wedi helpu Ms G i wneud cais am Gredyd Cynhwysol. Rhwng 2 Hydref a 12 Tachwedd rhoddodd y Cyngor daliadau pontio i Ms G, a oedd yn £175, hyd nes iddi dderbyn CC. Rhoddodd hefyd £50 i Ms G am 2 docyn bws wythnosol i'w galluogi i deithio yn ôl ac ymlaen o'i chanolfan hyfforddi. Dechreuodd Ms G dderbyn CC ar 15 Tachwedd.

29. Ar 27 Tachwedd, cofnododd yr Ail Gynghorydd bod Ms F wedi gofyn iddi am elfen tai CC Ms G. Nododd ei bod wedi dweud wrth Ms F, pe bai'n dosbarthu Ms G fel tenant, y byddai angen iddi gofrestru gyda Rent Smart Cymru (yr awdurdod sy'n gyfrifol am sicrhau bod landlordiaid yn cydymffurfio â'r gyfraith dai berthnasol) a llunio cytundeb tenantiaeth oherwydd byddai'r Adran Gwaith a Phensiynau ("yr Adran Gwaith a Phensiynau") yn gofyn am gytundeb o'r fath fel prawf o rent Ms G.

30. Cofnododd yr Ail Gyngorydd, ar 8 ac 11 Ionawr 2019, ei bod wedi dweud wrth Ms G na allai hawlio Budd-dal Tai oni bai fod Ms F wedi rhoi cytundeb tenantiaeth iddi.
31. Ar 15 Ionawr, ni symudodd Ms G i lety â chymorth, dan reolaeth y Darparwr Llety, fel a drefnwyd. Tynnwyd enw Ms G oddi ar y rhestr aros ar gyfer llety â chymorth o ganlyniad i hynny.
32. Cwblhaodd yr Ail Ymgynghorydd Asesiad o Anghenion Llwybr, mewn perthynas â Ms G, ar 31 Mai.
33. Ysgrifennodd yr Adran Gwaith a Phensiynau at Ms G ar 2 Hydref. Dywedodd wrthi na allai ei helpu gyda'i chostau tai am ei bod yn gadael gofal ac "yn byw gyda rhiant maeth".
34. Ar 25 Tachwedd ysgrifennodd yr Ail Gyngorydd at Ms G. Gofynnodd i Ms G gysylltu â hi os oedd hi eisiau cymorth gyda chais posibl am Fudd-dal Tai. Nododd hefyd fod angen tystiolaeth o gostau tai, megis cytundeb tenantiaeth, er mwyn hawlio Budd-dal Tai.
35. Mae cofnodion a wnaed gan yr Ail Gyngorydd yn dangos ei bod wedi cysylltu â Ms G am wahanol faterion, fel apwyntiadau yn y Ganolfan Byd Gwaith, drwy alwadau ffôn a negeseuon testun, ar 15 achlysur rhwng 21 Medi 2018 a 25 Tachwedd 2019. Maent hefyd yn nodi bod Ms G wedi methu 4 apwyntiad gyda'r Ail Gyngorydd yn ystod y cyfnod hwnnw.
36. Ar 18 Mehefin 2020, dychwelodd Ms G i ofal Ms H yn dilyn dadl gyda Ms F.

Hanes y gŵyn

37. Cwynodd Ms F wrthyf ar 10 Hydref **2018**. Dywedodd fod y Cyngor wedi rhoi Ms G yn ei gofal ac wedi cwyno nad oedd wedi rhoi iddi'r cymorth ariannol yr oedd ei angen arni at ddibenion y lleoliad hwnnw. Dadleuodd y dylai'r Cyngor fod wedi'i chymeradwyo fel Gofalwr Maeth dros dro a'i thalu yn unol â hynny. Cynigiais setlo'r gŵyn honno. Wrth gytuno â'm cynnig i setlo ar 12 Rhagfyr, roedd Pennaeth Gofal Cymdeithasol Plant ("Pennaeth

y Gwasanaeth”) yn cydnabod nad oedd Ms F wedi cael ei chymeradwyo fel Gofalwr Maeth dros dro i Ms G, cyn 18 Medi, oherwydd “diofalwch gweinyddol”. Hefyd:

- Dywedodd bod cymeradwyaeth ôl-weithredol Ms F fel Gofalwr Maeth dros dro i Ms G, am y cyfnod rhwng 20 Awst a 18 Medi 2018, wedi “cael ei brosesu”.
- Dywedodd y byddai'r trefniadau ar gyfer taliad lwfans maethu wedi'i ôl-ddyddio o £750.77 i Ms F yn cael eu gwneud.
- Nodwyd y byddai amgylchiadau Ms G yn cael eu hasesu yn ei chyfarfod adolygu Llwybr nesaf.

I mi cafodd cwyn Ms F ei setlo, ar y sail honno, ar 18 Rhagfyr. Ar ôl i mi gysylltu ymhellach, darparodd y Cyngor gopi o'r Asesiad o Anghenion Llwybr, a gwblhawyd gan yr Ail Gynghorydd ar 31 Mai 2019, fel tystiolaeth o'r asesiad yr oedd wedi'i gynnal at ddibenion y setliad hwn.

38. Ar 20 Mai 2019, cwynodd Ms F wrth y Cyngor ei fod wedi methu â'u hasesu ar gyfer y Cynllun WIR neu'r Llety â Chymorth, oherwydd ei fod wedi setlo ei chwyn flaenorol a'i bod wedi cytuno i'w thrin fel Gofalwr Maeth i Ms G, Derbyniais gwyn gan Ms F, am y mater asesu hwn, ar 26 Gorffennaf. Ar 13 Awst ysgrifennais at y Cyngor a gofynnais iddo ymateb yn ffurfiol i gwyn Ms F.

39. Ysgrifennodd Rheolwr Tîm Gwaith Cymdeithasol (“Rheolwr y Tîm”) at Ms F mewn ymateb i'w chwyn ar 29 Awst; roedd yr ymateb hwnnw'n fyr iawn. Nododd y Rheolwr Tîm fod y Polisi WIR yn nodi bod angen i berson ifanc fod mewn lleoliad maeth a setlo am o leiaf 6 mis cyn cyrraedd 18 oed i gymhwyso ar gyfer y Cynllun WIR ac nad oedd Ms G yn derbyn gofal mwyach gan ei bod bellach yn oedolyn. Dywedodd y gallai person ifanc, yn sefyllfa Ms G, gael cymorth mewn perthynas â materion ariannol gan ei Gynghorydd Personol. Ni chyfeiriodd at Gam 2 y Weithdrefn.

40. Cwynodd Ms F wrthyf eto ar 9 Hydref **2018**. Cwynodd fod y Cyngor wedi methu â chynnig trefniant WIR iddi hi a Ms G. Dywedodd hefyd ei bod yn anfodlon am nad oedd y Cyngor wedi cynnig cyfle iddi ddod yn Ddarparwr Llety â Chefnogaeth i Ms G, os nad oedd trefniant WIR yn

bosibl. Gwrthodais ymchwilio i'r gŵyn bryd hynny gan nad oedd y Cyngor wedi ei ystyried eto yn unol â Cham 2 y Weithdrefn. Gofynnais i'r Cyngor ystyried cwyn Ms F yn unol â Cham 2 y Weithdrefn a chytunodd i wneud hynny.

41. Nododd yr Ymchwilydd Annibynnol a benodwyd gan y Cyngor ("yr Ymchwilydd Annibynnol"), yn ei Hadroddiad Cam 2, fod Person Annibynnol ("y Person Annibynnol") wedi'i benodi. Nododd ei bod wedi cyfweld un aelod o staff, sef Uwch Reolwr Gwaith Cymdeithasol ("yr Uwch Reolwr"), a'i bod wedi adolygu ffeil yr achos a deunydd ysgrifenedig arall at ddibenion yr ymchwiliad. Ni chyfeiriodd at fod wedi ymwneud o gwbl â Ms F, Ms G nac unrhyw aelod arall o staff a oedd yn gysylltiedig â'r achos. Canfu:

- Mai'r cytundeb gwreiddiol gyda Ms F oedd y byddai'n derbyn swm sy'n cyfateb i Fudd-dal Plant.
- Roedd manau eraill lle gallai Ms G fyw, felly ni fyddai'n ddigartref; roedd Ms G wedi gwrthod tai â chymorth ond wedi aros ar y rhestr aros gyffredinol am dai.
- Gallai Ms G hefyd ddychwelyd i fyw gyda Ms H gan yr ystyriwyd bod hyn yn briodol pan oedd yn llawer iau (ac felly'n fwy agored i niwed nag yr oedd hi ar hyn o bryd).
- Roedd Ms F wedi dweud mewn adolygiad Llwybr ei bod yn hapus bod Ms G yn byw gyda hi, felly nid oedd yn debygol o'i gorfodi i adael heb fod dewis arall ymarferol ar gael.

Ni ategodd unrhyw elfen o gŵyn Ms F. Nododd na allai wneud canfyddiad mewn perthynas â'r "caledi ariannol" a achoswyd gan fethiannau honedig y Cyngor am nad oedd yn ymwybodol o amgylchiadau ariannol Ms F. Mewn dogfen ar wahân, mae'r Person Annibynnol wedi nodi ei bod hi a'r Ymchwilydd Annibynnol, ar y dechrau, wedi cwrdd â Ms F i gytuno ar y cwynion, ond nid oedd cyfeiriad at unrhyw gysylltiad â Ms G.

42. Ar 16 Rhagfyr ysgrifennodd Cyfarwyddwr Corfforaethol Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (“y Cyfarwyddwr Corfforaethol”) at Ms F mewn ymateb i’w chwyn. Ni ategodd unrhyw elfen o gŵyn Ms F. Dywedodd ei bod yn derbyn canfyddiadau’r Ymchwilydd Annibynnol a dywedodd:

- Nid oedd Ms G yn bodloni’r meini prawf ar gyfer trefniant WIR.
- Nid oedd Ms F yn bodloni gofynion y Cynllun WIR am nad oedd yn Ofalwr Maeth cymeradwy.
- Nid oedd Llety â Chefnogaeth y Cyngor yn derbyn ffrindiau na pherthnasau fel Darparwyr Llety â Chefnogaeth.
- Nid oedd Llety â Chefnogaeth y Cyngor yn derbyn rhai o weithwyr y Cyngor fel Darparwyr Llety â Chefnogaeth oherwydd gwrthdaro buddiannau.
- Roedd Ms F wedi cael ei chynghori i lunio cytundeb tenantiaeth a chofrestru gyda Rhentu Doeth Cymru er mwyn iddi allu hawlio costau tai mewn perthynas â Ms G.
- Hysbyswyd Ms G y byddai ei Hymgyngghorydd Personol yn ei helpu i apelio yn erbyn y penderfyniad a wnaed mewn perthynas â’i chais am Fudd-dal Tai.

43. Cwynodd Ms F wrthyf eto ar 27 Ionawr **2020**.

Tystiolaeth Ms F a Ms G

44. Cwynodd Ms F ar ran Ms G ac ar ei rhan ei hun nad oedd y Cyngor wedi rhoi unrhyw beth yn ei le i gynnal y trefniant er mwyn i Ms G allu byw gyda hi. Dywedodd fod y Cyngor wedi cael 5 mis i wneud hynny oherwydd ei fod wedi bod yn ymwybodol o gynllun hirdymor Ms G i fyw gyda hi, pan drodd yn 18 oed, yn ystod mis Ebrill 2018. Dywedodd fod y Cyngor wedi dangos “diffyg ystyriaeth llwyr” i les a dymuniadau Ms G. Dywedodd ei bod wedi cefnogi Ms G “yn emosiynol, yn ymarferol ac yn ariannol am 18 mis” heb unrhyw gymorth gan y Cyngor. Dywedodd ei bod hi a’i theulu wedi

dioddef caledi ariannol o ganlyniad i hynny. Dywedodd hefyd ei bod wedi cymryd meddyginiaeth ac amser o'r gwaith oherwydd y straen a achoswyd gan y sefyllfa honno. Dywedodd nad oedd erioed wedi cael ei chynghori i gofrestru gyda Rhentu Doeth Cymru ac nad oedd Ms G wedi cael unrhyw gyngor am ei chais am Fudd-dal Tai. Dywedodd nad oedd y Cyngor wedi cynnig "datganiad polisi", a oedd yn dangos nad oedd gweithiwr i'r Cyngor yn gymwys i gael ei asesu fel Darparwr Llety â Chymorth.

45. Cwynodd nad oedd y Cyngor wedi cadarnhau ac egluro ei statws fel Gofalwr Maeth. Dywedodd ei bod wedi bod yn Ofalwr Maeth dros dro i Ms G a nododd ei bod wedi derbyn taliadau lwfans maethu wedi'u hôl-ddyddio gan y Cyngor. Dywedodd fod y Cyngor wedi terfynu ei chais am faethu heb ymgynghori â hi o gwbl.

46. Cwynodd nad oedd y Cyngor wedi gwneud trefniant WIR iddi hi a Ms G. Dywedodd fod y Cyngor "wedi anwybyddu'n llwyr" ei dymuniad, a dymuniad Ms G, i ymuno â threfniant o'r fath. Dywedodd ei bod yn gyn Ofalwr Maeth a bod Ms G wedi cael ei lleoli gyda hi cyn ei phen-blwydd yn 18 oed. Dadleuodd ei bod hi a Ms G yn bodloni'r meini prawf cymhwysedd ar gyfer trefniant WIR oherwydd hyn.

47. Cwynodd nad oedd y Cyngor wedi rhoi digon o gefnogaeth a chymorth i Ms G ar ôl iddi adael ei gofal.

48. Dywedodd, wrth wneud sylwadau ar yr adroddiad drafft, ei bod wedi rhoi'r "gefnogaeth fwyaf" i Ms G pan oedd yn byw gyda hi. Dywedodd hefyd ei bod yn credu y byddai Ms G yn dal i fyw gyda hi, pe na bai'r methiannau a nodwyd wedi digwydd.

49. O ran delio â'r gŵyn, dywedodd Ms F ei bod yn anhapus â chanlyniad yr ymchwiliad Cam 2, bod y penderfyniad ynghylch ei sefyllfa ariannol yn anghywir gan nad oedd ei hamgylchiadau ariannol erioed wedi cael eu hasesu a bod gwrthdaro buddiannau yn bodoli gan fod y gŵyn wedi cael ei hystyried gan rywun, sef yr Uwch Reolwr, a oedd â chyfrifoldeb rheolwr llinell drosti.

Tystiolaeth Ms G

50. Dywedodd Ms G bod y Cyngor ond wedi caniatáu iddi fyw gyda Ms F pan wrthododd ddychwelyd i ofal Ms K. Dywedodd ei bod wedi dweud wrth y Cyngor, yn ystod mis Ebrill 2018, ei bod eisiau byw gyda Ms F a'i brawd, J. Dywedodd nad oedd y Cyngor wedi gwrandao arni er bod Ms F wedi dweud y gallai fyw gyda hi. Dywedodd nad oedd yr Ail Ymgynghorydd erioed wedi rhoi unrhyw gyngor iddi am sut i hawlio Budd-dal Tai nac am unrhyw gymorth arall y gallai ei gael. Dywedodd ei bod yn gwybod nad oedd Ms F wedi cael unrhyw arian er mwyn iddi fyw gyda hi a bod Ms F wedi bod yn cael trafferthion ariannol. Dywedodd ei bod yn teimlo'n "euog" am hynny. Dywedodd ei bod yn cytuno "â phopeth" yn yr adroddiad drafft.

Tystiolaeth y Cyngor

51. Dywedodd y Gweithiwr Cymdeithasol Cyntaf nad oedd y Cyngor yn adnabod Ms F mewn gwirionedd fel person a oedd ym mywyd Ms G adeg Adolygiad mis Ebrill. Dywedodd mai ei phryder, bryd hynny, oedd cynyddu cyswllt Ms G â Ms F i wneud yn siŵr ei fod yn llwyddiannus ac yn gadarnhaol i Ms G. Nododd hefyd fod y Cyngor wedi gorfod ystyried J o ran "y ddeinameg".

52. Dywedodd yr Ail Weithiwr Cymdeithasol mai'r cynllun, pan oedd hi wedi dod yn Weithiwr Cymdeithasol i Ms G, oedd i Ms G fyw gyda Ms F pan oedd hi'n 18 oed. Esboniodd ei bod wedi cwblhau'r Asesiad Tebygolrwydd oherwydd bod angen i'r Cyngor ffurfioli'r trefniant a ddefnyddiodd Ms G i aros gyda Ms F. Dywedodd ei bod wedi deall, pan gwblhaodd yr Asesiad Tebygolrwydd, y gallai Ms F fforddio i Ms G fyw gyda hi. Dywedodd ei bod wedi argymhell y dylai Ms G fyw gyda Ms F oherwydd ei bod yn gwybod y byddai Ms G "yn ddiogel" gyda Ms F, a bod Ms G "yn gwneud safiad" ac yn gwrthod aros gyda Ms K. Dywedodd ei bod wedi meddwl, ar un adeg, fod cymeradwyaeth dros dro Ms F fel Gofalwr Maeth i Ms G yn bosibilrwydd. Fodd bynnag, dywedodd fod y Tîm Maethu wedi dweud wrthi ar ôl hynny nad oedd hyn yn wir oherwydd yr amserlen asesu dan sylw. Dywedodd nad oedd wedi trosglwyddo'r Asesiad o Hyfywedd yn ffurfiol i'r Tîm Maethu i'w asesu ymhellach o ganlyniad i hynny. Dywedodd nad oedd wedi lleoli Ms G gyda Ms F yn ffisegol, a nododd fod Ms G "jest" wedi bod "yno".

53. Dywedodd yr Ail Ymgynghorydd pan fydd person ifanc yn troi'n 18 oed, nad oedd y gwasanaeth a ddarparwyd ganddi yn statudol ac y gallai'r person ifanc "fynd i mewn ac allan" ohono pe dymument. Dywedodd mai Budd-dal Tai oedd y llwybr y gallai Ms F a Ms G fod wedi ei ddefnyddio i gael mwy o arian. Dywedodd ei bod wedi ceisio cefnogi Ms G gymaint ag y gallai. Dywedodd ei bod wedi ystyried hawl Ms G i barch at ei bywyd preifat, ei bywyd teuluol, ei chartref a'i gohebiaeth, wrth ei chynghori a'i chefnogi.

54. Nid oedd gan y Cyngor Bolisi Llety â Chefnogaeth yn ei le tan fis Mehefin 2019, ond dywedodd fod y Polisi SL a gyflwynwyd wedyn yn disodli "arferion ac ymarfer". Dywedodd fod Llety â Chefnogaeth wedi'i fwriadu ar gyfer unigolion nad oeddent yn perthyn nac yn gysylltiedig â'r person ifanc yr oeddent yn darparu llety ar ei gyfer. Dywedodd ei fod wedi ystyried a oedd Ms F yn gymwys i gael Llety â Chefnogaeth ond penderfynodd nad oedd oherwydd yr arfer a'r ymarfer ar y pryd.

55. Wrth wneud sylwadau ar yr adroddiad drafft, dywedodd y byddai'n adolygu ei Bolisi SL a'i fod ar hyn o bryd yn adolygu ei Bolisi WIR. Dywedodd hefyd y byddai'n diweddarau'r Polisi SL a'r Polisi WIR, yn ôl yr angen.

56. Dywedodd bod y broses o gymeradwyo Gofalwr Maeth fel arfer yn cymryd 12 wythnos. Dywedodd na fu digon o amser i gwblhau'r broses honno mewn perthynas â Ms F. Dywedodd fod cymeradwyaeth dros dro wedi'i rhoi i alluogi Ms F i dderbyn taliadau lwfans maethu nes i Ms G droi'n 18 oed. Dywedodd nad oedd Ms F yn Ofalwr Maeth sydd wedi'i gymeradwyo'n llawn. Dywedodd hefyd nad oedd wedi ysgrifennu at Ms F i egluro ei statws fel Gofalwr Maeth.

57. Dywedodd, wrth wneud sylwadau ar yr adroddiad drafft, fod yr Ail Weithiwr Cymdeithasol wedi dweud wrth Ms F ar 31 Awst 2018 na fyddai'n cael ei hasesu fel Gofalwr Maeth. Dywedodd hefyd, pan oedd wedi cytuno i roi "cymeradwyaeth dros dro" i Ms F fel Gofalwr Maeth, bod Ms G eisoes yn 18 oed ac nad oedd angen caniatâd i ofalu amdani mwyach.

58. Wrth gyflwyno sylwadau ar yr adroddiad drafft, dywedodd ei fod wedi cyflwyno “Dogfen Cynllunio Llwybr” (“Dogfen Llwybr”) newydd ar 7 Rhagfyr 2020. Darparodd gopi o’r Ddogfen Llwybr hefyd. Nododd fod y Ddogfen Llwybr yn cynnwys adrannau ychwanegol yn ymwneud â chyllid, llety, cefnogaeth, hyfforddiant a chyflogaeth, a oedd ar goll o’r Cynllun Llwybr a oedd yn cael ei ddefnyddio adeg y materion y cwynwyd amdanynt. Dywedodd bod trefniadau’n “cael eu gwneud” i hyfforddi staff “ar ôl cwblhau” y Ddogfen Llwybr. Dywedodd hefyd y byddai, fel awdurdod lleol, yn parhau i gefnogi Ms G.

59. Mewn perthynas â delio â chwynion, dywedodd y Cyngor nad oedd gan yr Uwch Reolwr unrhyw gyfrifoldeb rheolwr llinell dros Ms F. Eglurodd yr Uwch Reolwr wedyn bod ganddi gyfrifoldeb rheolaeth linell uniongyrchol dros Reolwr yn union uwchben Rheolwr llinell Ms F. Dywedodd hefyd nad oedd yn credu bod gwrthdaro buddiannau wedi bod, pan ystyriodd gais Ms G i fyw gyda Ms F, oherwydd:

- Nid oedd hi, fel Uwch Reolwr, yn ymwneud yn llawn ag unrhyw gais, nac yn ymwybodol ohono, nes iddo gael ei brosesu.
- Nid oedd hi wedi dod yn gysylltiedig nes i gŵyn Ms F ddod drwodd am y tro cyntaf yn ystod mis Hydref 2018.
- Roedd hi wedi cael ei “wynebu” gan y cais hwn “wrth edrych yn ôl”.
- O ran rheolaeth llinell, roedd hi “2 le oddi wrth” Ms F.
- Roedd cwyn Ms F yn ymwneud â Thîm Gwaith Cymdeithasol (“y Tîm Gwaith Cymdeithasol”) nad oedd ganddi unrhyw gyfrifoldeb rheolaeth linell uniongyrchol drosto.

Dywedodd y Cyngor nad oedd yn gallu ymateb i’r rheswm bod Adroddiad Cam 2 yn dangos na chafodd Ms G a Ms F eu cyfweld yn ystod yr ymchwiliad Cam 2 gan fod yr Ymchwilydd Annibynnol wedi’i gynnal.

60. Dywedodd, wrth gyflwyno sylwadau ar yr adroddiad drafft, ei fod wedi nodi fy sylwadau ynghylch ei ymateb i gŵyn Ms F ar 29 Awst 2019. Nododd hefyd fod ei Swyddog Cwynion newydd ar hyn o bryd yn gwneud gwaith yn ymwneud â rheoli cwynion am Wasanaethau Cymdeithasol. Adroddodd fod y Rheolwr Tîm wedi ysgrifennu at Ms G, “ar ôl trafod materion gyda hi ymlaen llaw”, mewn ymateb i gŵyn a wnaeth hi ar 21 Hydref 2019. Nododd hefyd fod y Rheolwr Tîm wedi rhoi gwybod i Ms G am ei hawl i fynd ar drywydd y gŵyn honno drwy Gam 2 y Weithdrefn a dywedodd nad oedd Ms G wedi gwneud hynny. Dywedodd y byddai angen caniatâd Ms G, pe bai Ms F yn ceisio mynd ar drywydd cwyn Ms G ar ran Ms G. Dywedodd ei fod o’r farn ei bod yn “gwbl resymol” i’r Uwch Reolwr gael ei gyfweld fel rhan o’r broses gwyno. Dywedodd fod yr Ymchwilydd Annibynnol wedi cael gwybodaeth a oedd yn berthnasol i gymhwysedd Ms G ar gyfer y Cynllun WIR gan Reolwyr Tîm perthnasol, drwy ei gyn Swyddog Cwynion, yn ystod ymchwiliad Cam 2.

61. Wrth wneud sylwadau ar yr adroddiad drafft, dywedodd yr Ymchwilydd Annibynnol ei bod wedi cyfweld Ms F i egluro ei chwyn a bod Ms F wedi cytuno ar fanylion ei chwyn drwy e-bost yn dilyn hynny. Nododd ei bod wedi cael cyswllt e-bost â Ms F yn ystod yr ymchwiliad Cam 2. Dywedodd nad oedd hi’n teimlo ei bod yn “berthnasol” gofyn i Ms F am ei hamgylchiadau ariannol am nad oeddent yn berthnasol i’r broses o wneud penderfyniadau. Dywedodd fod cyn Swyddog Cwynion y Cyngor wedi dweud wrthi na allai Ms F gwyno ar ran Ms G ac y byddai angen i Ms G gyflwyno ei chwyn ei hun, a fyddai’n cael ei drin fel mater ar wahân. Dywedodd nad oedd wedi cyfweld Ms G oherwydd nad oedd cwyn Ms G yn rhan o’i chylch gwaith. Dywedodd hefyd ei bod wedi teimlo ei bod yn “ddiangen” iddi gyfweld Gweithwyr Achos Ms G oherwydd ei bod wedi deall y byddai hynny’n cael ei wneud pan ymchwilid i gŵyn Ms G.

62. Dywedodd y Person Annibynnol, wrth wneud sylwadau ar yr adroddiad drafft, ei bod hi a’r Ymchwilydd Annibynnol wedi trafod yr angen i siarad â Ms G gyda chyn Swyddog Cwynion y Cyngor. Dywedodd y cytunwyd nad oedd angen gwneud hynny oherwydd bod manylion cwyn Ms F yn fanwl gywir. Dywedodd ei bod hi a’r Ymchwilydd Annibynnol wedi cytuno y byddent yn gallu cael yr wybodaeth angenrheidiol ar gyfer “ymateb trylwyr” gan yr Uwch Reolwr.

63. Wrth wneud sylwadau ar yr adroddiad drafft nododd y Cyngor na allai ei Swyddog Cwynion ddweud â phwy y dylai'r Ymchwilyr Annibynnol siarad yn ystod eu hymchwiliadau. Dywedodd ei bod bob amser yn craffu ar Adroddiadau Cam 2, y byddai'n parhau i wneud hynny ac y byddai'n herio Ymchwilyr Annibynnol a Phersonau Annibynnol pan fo hynny'n briodol. Dywedodd hefyd ei fod wedi ymrwymo i reoli ansawdd a'i fod yn ceisio comisiynu Ymchwilyr Annibynnol profiadol a galluog i gynnal ymchwiliadau Cam 2.

Cyngor proffesiynol

64. Dywedodd fy nghynghorwr fod "diffygion sylfaenol o ran cynllunio a dogfennu" wrth wraidd y mater hwn. Dywedodd fod ansawdd ac effaith ymarfer gwaith cymdeithasol mewn perthynas â Ms G yn cael eu tanseilio'n "sylweddol" gan y diffygion hynny.

65. Dywedodd y dylai Asesiad o Anghenion Llwybr fod wedi'i gwblhau cyn Cynllun Llwybr Ms G. Nododd mai Asesiad Anghenion Llwybr oedd "y prif offeryn ar gyfer diffinio angen". Dywedodd na allai ganfod unrhyw dystiolaeth bod Asesiad o Anghenion Llwybr wedi'i gwblhau cyn 31 Mai 2019. Dywedodd hefyd fod yr Asesiad Anghenion Llwybr, a gwblhawyd tua 8 mis ar ôl pen-blwydd Ms G yn 18 oed, "yn amlwg yn rhy ychydig ac yn rhy hwyr o lawer".

66. Dywedodd y dylai Ms G fod wedi cael Cynllun Llwybr erbyn ei phen-blwydd yn 16 oed, neu'n fuan iawn ar ôl hynny, yn unol â'r canllawiau statudol. Nododd fod y Cyngor wedi nodi rhai o "Gynlluniau Plant/Pobl Ifanc" Ms G fel Cynlluniau Llwybr. Fodd bynnag, dywedodd fod yr wybodaeth yn y dogfennau hynny'n annigonol at ddibenion cynllunio Llwybr. Dywedodd fod yr annigonolrwydd hwnnw'n gysylltiedig, er yn rhannol, â'r ffaith bod templed pwrpas cyffredinol, a fwriadwyd ar gyfer nifer o ddibenion gwahanol, wedi cael ei ddefnyddio ar gyfer y "Cynlluniau Plant/Pobl Ifanc". Nododd fod cyfuno Cynlluniau Gofal, Cynlluniau Llwybr ac Adroddiadau Adolygu fel hyn yn broblemus o ran sicrhau eglurder boddhaol mewn perthynas â phob un.

67. Dywedodd y byddai wedi disgwyl i Gynllun Llwybr nodi, yn fanwl, yr ystyriaethau a'r canlyniadau a ddymunir mewn perthynas â phontio Ms G a'r cyfraniadau sydd eu hangen, o ran cyflawni'r canlyniadau hynny, gan y gweithwyr proffesiynol a Ms G ei hun. Nododd y byddai'r ystyriaethau hynny wedi cynnwys pob mater yn ymwneud â chyllid, llety, cefnogaeth, hyfforddiant a chyflogaeth. Dywedodd nad oedd wedi gallu dod o hyd i "ddogfen unigol (sic) ... a fyddai'n llunio Cynllun Llwybr clir a diamwys" ar gyfer Ms G. Dywedodd fod absenoldeb Cynllun Llwybr o'r fath wedi golygu ei bod bron yn amhosibl dod o hyd i ffynhonnell awdurdodol y gallai Ms G, neu unrhyw un arall, brofi ei hyfywedd neu, yn bwysicach fyth, beth y cytunwyd arno'n benodol o ran cynnwys diriaethol i alluogi Ms G i fod yn annibynnol.

68. Dywedodd fod amryw o weithwyr proffesiynol a Ms F wedi drysu ynghylch union natur y cynllun ar gyfer Ms G o ganlyniad i hynny. Nododd y gallai newidiadau yng Ngweithiwr Cymdeithasol Ms G a'i Hymgyngorydd Personol, ar adegau allweddol yn ystod ei thaith i bontio, fod wedi cyfrannu at y dryswch hwnnw. Fodd bynnag, nododd y gallai Cynllun Llwybr "cryf", o ran darparu sail ar gyfer cysondeb, fod wedi lleihau effaith y newidiadau hynny i staff. Nododd y dylid trin Cynllun Llwybr fel dogfen "fyw", a allai ymateb i'r newidiadau a'r rhwystrau niferus a oedd yn aml yn nodweddu bywydau pobl ifanc yn ystod y cyfnod pontio. Dywedodd hefyd y dylai alluogi ymatebion hyblyg ac ymgorffori cynlluniau wrth gefn parod, cyn belled ag y bo hynny'n rhesymol ymarferol.

69. Dywedodd fod mynegiant Ms G o'i dymuniad i fyw gyda Ms F, fel y nodwyd yn Adolygiad mis Ebrill, "yn gyfle a gollwyd i'r Cyngor lunio cynllun wrth gefn effeithiol". Dywedodd mai dyma pryd y dylai'r Cyngor fod wedi dechrau dod o hyd i'r ffordd orau o ddarparu lleoliad Ms G gyda Ms F. Dywedodd y gallai maethu tymor byr, trefniant WIR neu Lety â Chefnogaeth fod wedi darparu dulliau o'r fath. Dywedodd fod y Cyngor wedi methu, yn Adolygiad mis Ebrill, â nodi camau penodol i fynd ar drywydd y posibilrwydd o leoli Ms G gyda Ms F ac i brofi ymarferoldeb lleoliad o'r fath. Dywedodd ei bod wedi bod yn rhy gynnar i setlo ar Ms K fel lleoliad tymor hir Ms G, adeg Adolygiad mis Ebrill, oherwydd dim ond am 20 diwrnod yr oedd Ms G wedi bod mewn lleoliad gyda hi a bod ganddi batrwm o fynd ar goll a rhoi ei hun mewn perygl. Nododd fod y patrwm hwnnw wedi ailymddangos erbyn Adolygiad Gorffennaf.

Dyweddod y dylai'r patrwm o ansefydlogrwydd hwnnw a'r tebygolrwydd o leoliad arall gyda Ms F fod wedi ysgogi'r Cyngor i ystyried a chynllunio ar gyfer lleoliad gyda Ms F "o ddifri". Dyweddod fod Adolygiad mis Gorffennaf wedi rhoi "cyfle terfynol i roi cynllun realistig ar y trywydd iawn".

70. Nododd fod Swyddogion Adolygu Annibynnol yn gweithredu fel "gwarchodwr" ar gyfer pobl ifanc sy'n derbyn gofal o ran nodi beth sy'n bwysig iddynt ac unrhyw wendidau yn eu trefniadau cefnogi. Dyweddod nad oedd y Swyddog Adolygu Annibynnol wedi herio eglurder ac effeithiolrwydd y cynlluniau ar gyfer Ms G "gyda lefel briodol o fanylder".

71. Nododd fod y Cyngor wedi hwyluso lleoliad Ms G gyda Ms F, er i raddau bychan iawn, a'i fod felly'n rhan o'r broses. Dyweddod nad oedd y trefniant byw hwnnw'n breifat oherwydd statws cyfreithiol a gofal Ms G. Dyweddod fod ystyried bod hynny yn drefniant preifat yn golygu bod y gefnogaeth sydd ei hangen i ddiwallu anghenion pontio a dilynol Ms G yn cael ei gadael ar hap i raddau helaeth. Dyweddod fod agwedd y Cyngor tuag at y trefniant byw hwnnw "yn bell iawn o'r disgwyliadau" a nodir yn y Cod.

72. Dyweddod ei bod wedi bod yn afresymol i'r Cyngor benderfynu nad oedd angen iddo asesu Ms F fel Darparwr Llety â Chefnogaeth neu Ofalwr Maeth i Ms G. Dyweddod ei bod "wedi bod yn briodol ac yn bosibl" gwneud hynny, hyd yn oed os daeth i'r casgliad yn y pen draw nad oedd un neu ragor o'r opsiynau hyn yn ymarferol.

73. Dyweddod fod haerriad y Cyngor na allai gwblhau asesiad maethu a chael y gymeradwyaeth angenrheidiol, mewn perthynas â Ms F, o fewn yr amserlen berthnasol yn annilys. Dyweddod, hyd yn oed os oedd amserlenni arferol ac ymarferol ar gyfer gwaith o'r fath yn rhwystr sylweddol, y gallai'r Cyngor fod wedi mynd ati'n gyflym i dracio asesiad o'r fath a'r broses gymeradwyo gysylltiedig yn yr achos hwn. Dyweddod hefyd y byddai wedi bod yn briodol iddo wneud hyn gan ei fod eisoes wedi methu â gweithredu'n ddigon buan i sicrhau buddiannau gorau Ms G. Nododd hefyd fod y Cyngor, adeg Adolygiad mis Ebrill, wedi cael 20 wythnos ymarferol i gwblhau'r gwaith asesu a chymeradwyo angenrheidiol.

74. Dywedodd ei fod o'r farn, ar sail yr Asesiad o Anghenion Llwybr a gwblhawyd ar 31 Mai 2019 a'i ddealltwriaeth o amgylchiadau Ms G, y byddai trefniant WIR wedi bod yn "briodol iawn" i Ms G o ran diwallu ei hanghenion. Nododd fod y Cynllun WIR yn gynllun caniatool i raddau helaeth a nododd nad oedd dim yn y Canllawiau WIR a oedd yn rhwystro Cynghorau rhag rhagori arno, nac rhag gwneud eithriadau. Roedd hefyd o'r farn ei bod yn ymddangos bod y Polisi Eiddo Deallusol yn caniatáu'n benodol ar gyfer eithriadau o'r fath. Sylwodd fod Ms G yn derbyn gofal, bod ei lleoliad gyda Ms K mewn perygl o chwalu cyn ei phen-blwydd yn 18 oed a'i bod yn dal i fod yn fregus iawn. Dywedodd y byddai wedi bod yn "rhesymol ac yn iawn" i'r Cyngor ystyried, drwy arfer ei ddisgresiwn yn unol â'r Polisi WIR, fod Ms G a Ms F yn gymwys ar gyfer trefniant WIR.

75. Dywedodd fod achos clir dros sicrhau bod trefniant WIR, neu rywbeth tebyg iddo, ar waith i gefnogi Ms G yn y cyfnod pontio. Dadleuodd y byddai trefniant o'r fath wedi bod yn briodol gan y byddai wedi:

- Galluogi darparu cymorth wedi'i ddiffinio o dan drefniadau sy'n cael eu rheoli'n briodol.
- Galluogi'r Cyngor i fodloni ei hun bod person ifanc agored i niwed wedi'i ddiogelu'n briodol i'r graddau y gallai.
- Wedi bodloni dymuniadau ac anghenion Ms G, fel y dangoswyd gan yr Asesiad Hyfywedd.
- Galluogi Ms F i reoli ei materion a chostau ychwanegol cefnogi Ms G yn dryloyw, realistig a theg.

Dywedodd nad oedd y Cyngor wedi cymryd digon o gamau i gynnal y trefniant lle roedd Ms G yn byw gyda Ms F. Nododd fod rhywfaint o dystiolaeth bod diffyg cefnogaeth ariannol ddigonol gan y Cyngor yn rhoi straen y gellid ei osgoi ar y berthynas rhwng Ms G a Ms F.

76. Dywedodd fod diffyg Cynllun Llwybr clir a diamwys yn ei gwneud yn anodd penderfynu a oedd y Cyngor wedi rhoi cefnogaeth a chymorth digonol a phriodol i Ms G ar ôl iddi adael gofal. Dywedodd fod y gefnogaeth a roddwyd i Ms G, i'r graddau ei fod yn seiliedig ar "gynllunio

gwan ac ystyriaeth annigonol i lety ac opsiynau ariannol”, yn annigonol. Dywedodd fod y diffygion systemig yn y cynllunio a oedd wrth wraidd yr achos hwn wedi cyfrannu'n sylweddol at wneud penderfyniadau diffygiol. Petai wedi bod fel arall, roedd yn debygol y byddai ystod llawer cliriach, llawnach a mwy amserol o wybodaeth wedi hwyluso ystyriaeth fwy effeithiol o gymhwysedd a phriodoldeb, boed hynny ar gyfer trefniant WIR neu ryw amrywiad arno, ac y gallai hyn fod wedi arwain at drefniadau mwy addas.

77. Dywedodd, o ystyried bod y Cynllun WIR i gyd yn seiliedig ar barhad lleoliad gyda Gofalwr Maeth, ei bod yn bosibl dadlau, i ryw raddau, oherwydd mai dim ond fel Gofalwr Maeth y cafodd Ms F ei chymeradwyo dros dro a bod Ms G wedi'i lleoli gyda hi am gyfnod cymharol fyr, bod y sefyllfa amharhaol hon pan fo Ms F yn 'Ofalwr Maeth' yn golygu nad oedd yn gymwys ar gyfer y Cynllun WIR. Fodd bynnag, dywedodd y byddai hyn yn rhoi straen ar hygredd ac y byddai modd dadlau yn ei gylch beth bynnag, o ystyried y ddarpariaeth yn y Polisi WIR (a'r Canllawiau WIR) sy'n galluogi'r Cyngor i ymateb yn hyblyg wrth benderfynu ar gymhwysedd i ddiwallu angen.

78. Dywedodd fod tystiolaeth dda o “weithgaredd agos a chefnogol” gan yr Ail Gynghorydd, a oedd yn dangos ymgysylltiad effeithiol â Ms G. Dywedodd, ar y cyfan, fod Ms G yn cael digon o gefnogaeth a chymorth priodol gan yr Ail Gynghorydd ar ôl iddi adael gofal. Dywedodd hefyd fod y gefnogaeth honno'n debyg i'r gefnogaeth a'r cymorth y gellid disgwyl i bobl eraill sy'n gadael gofal mewn amgylchiadau tebyg ei dderbyn.

Dadansoddiad a chasgliadau

79. Rwyf wedi ystyried cyngor fy Nghynghorwr wrth ddadansoddi cwyn Ms F a dod i'm casgliadau.

80. Cwynodd Ms F nad oedd y Cyngor wedi rheoli'n iawn y trefniant lle'r oedd Ms G yn byw gyda hi drwy egluro ei statws fel Gofalwr Maeth neu roi unrhyw beth yn ei le i gynnal y trefniant hwnnw, fel y Cynllun WIR. Rwy'n **cadarnhau'r** gŵyn hon.

81. Eglurodd Ms F yn glir ei bod yn cael trafferthion ariannol o'r cychwyn cyntaf a'i bod yn fodlon cael Ms G yn ei chartref, ond byddai angen cymorth ariannol ar ei chyfer. Mynegodd Ms F bryderon gyda'r Cyngor nad oedd wedi'i chymeradwyo fel Gofalwr Maeth (fel y nodwyd yn wreiddiol gan yr Ail Weithiwr Cymdeithasol) a dywedodd wrth y Cyngor y byddai hi a Ms G yn hoffi ymuno â threfniant WIR.

82. Mae'r cofnodion yn dangos bod y Cyngor wedi dweud wrth Ms F na fyddai'n cael ei hasesu fel Gofalwr Maeth, er y dywedwyd wrthi'n wreiddiol y byddai. Fodd bynnag, ar ôl i gŵyn gyntaf Ms F gael ei chyfeirio ataf, fe'i cymeradwywyd yn ôl-weithredol fel Gofalwr Maeth dros dro i Ms G a rhoddodd ei thaliadau lwfans maethu wedi'i ôl-ddyddio iddi, yn dilyn cydnabyddiaeth gan Bennaeth y Gwasanaeth bod y methiant i gymeradwyo Ms F fel Gofalwr Maeth dros dro wedi bod yn "ddiofalwch gweinyddol". O ganlyniad, roedd y diffyg eglurder ynghylch statws Ms F fel Gofalwr Maeth wedi achosi dryswch ac o bosibl wedi achosi oedi i gais Ms G am Fudd-dal Tai, a wrthodwyd oherwydd ei bod yn cael ei hystyried yn un a oedd yn gadael gofal a oedd "yn byw gyda rhiant maeth". Roedd penderfyniad y Cyngor i beidio ag asesu Ms F fel Gofalwr Maeth oherwydd ei bryder ynghylch cyfyngiadau amser yn ei gadael mewn sefyllfa lle byddai angen iddi gofrestru fel landlord i dderbyn Budd-dal Tai Ms G (os cymeradwywyd cais Ms G am Fudd-dâl Tai). O ystyried goblygiadau hyn i gyfnod pontio Ms G o fod yn berson ifanc sy'n derbyn gofal, mae'r penderfyniad hwn yn un sy'n anodd iawn ei gysoni â'r egwyddor y tu ôl i'r Cynllun WIR. Nod y Cynllun WIR yw lleihau effaith y ffactorau hynny a allai ei gwneud yn anoddach i'r rhai sy'n gadael gofal bontio'n llwyddiannus i fyw'n annibynnol..

83. Mae'r Cyngor wedi dweud bod gan Ms G ddewisiadau eraill ar gael iddi, gan gynnwys tai â chymorth a dychwelyd at Ms H (a ddywedodd ei bod wedi gofalu amdani pan oedd hi'n iau ac felly'n fwy agored i niwed). Nid yw'r sylwadau hyn yn cydnabod dymuniadau Ms G, na'r effaith andwyol bosibl o ganlyniad i ddychwelyd i gartref Ms H, pan oedd oedolyn cefnogol yn fodlon darparu rhywfaint o strwythur i'w helpu i bontio o ofal.

84. Roedd Ms G mewn lleoliad gyda Ms K a oedd mewn perygl o chwalu pan roddodd Ms F gyfle i'r Cyngor gynorthwyo Ms G yn effeithiol wrth iddi symud i fod yn annibynnol a rhoi Cynllun Llwybr realistig ar y trywydd iawn.

Nid oedd gan y Cyngor Gynllun Llwybr priodol yn ei le ac nid oedd y Swyddog Adolygu Annibynnol wedi craffu'n briodol ar y gwaith cynllunio ar gyfer Ms G er mwyn sicrhau y byddai Ms G yn cael ei diogelu.

85. Nid oedd yn rhesymol dweud bod lleoliad Ms G gyda Ms F yn un preifat oherwydd bod y Cyngor wedi bod yn rhan ohono, er i raddau bychan iawn. Roedd hyn yn cynnwys trefnu Asesiad Hyfywedd a chytuno i ddarparu taliad yn lle Budd-dal Plant. Roedd ei drin fel trefniant preifat oherwydd nad oedd digon o amser i'w ffurfioli yn golygu bod proses bontio Ms G i annibyniaeth yn cael ei adael i siawns a bod ewyllys da Ms F, y mae'r Cyngor yn ei gydnabod, yn annhebygol o orfodi Ms G i adael. Yn anffodus, roedd y diffyg cefnogaeth yn golygu bod y teulu'n cael trafferth ariannol. Achosodd y straen ariannol hwn i Ms G deimlo'n euog a rhoddodd bwysau y gellid ei osgoi ar ei pherthynas â Ms F. Nid yw'n syndod bod y lleoliad wedi chwalu yn y pen draw.

86. Rwyf o'r farn bod y gefnogaeth a roddwyd i gynnal y trefniant a ddefnyddiodd Ms G i fyw gyda Ms F yn annigonol, ar ôl pen-blwydd Ms G yn 18 oed, oherwydd bregusrwydd parhaus Ms G, ei statws gadael gofal ac egwyddorion y Cod. Mae arwyddocâd y methiant hwn yn cael ei waethygu gan y ffaith na wnaeth y Cyngor ei adnabod na chymryd camau priodol i fynd i'r afael ag ef, o ran cynnal y trefniant hwn ar ôl pen-blwydd Ms G yn 18 oed, er gwaethaf cwynion blaenorol a chysylltiedig Ms F.

87. Ni allaf wneud canfyddiad bod y Cyngor wedi torri hawl Ms F a Ms G i barch at eu bywyd preifat a theuluol (Erthygl 8 y Ddeddf Hawliau Dynol) oherwydd y methiant hwn. Rwyf o'r farn, fodd bynnag, fod yr hawl honno wedi cael ei defnyddio a nodaf ddymuniad Ms G i fyw gyda'i brawd, J, a oedd hefyd yn byw gyda Ms F. Rwyf o'r farn bod y Cyngor wedi methu â dangos ei fod wedi rhoi sylw dyledus i'r hawl hwn wrth fynd i'r afael ag anghenion gofal Ms G ac ymateb i gwynion Ms F.

88. Mae'r methiant hwn yn ddifrifol ac wedi achosi caledi ac anghyfiawnder sylweddol i Ms F a Ms G. Yr wyf hefyd yn pryderu ei fod wedi'i gysylltu â'r dull gweithredu y mae'r Cyngor yn ei fabwysiadu mewn perthynas â chynllunio Llwybr ac â natur systemig bosibl y methiant hwn.

Fodd bynnag, yr wyf yn cydnabod, o ystyried cyflwyno'r Ddogfen Llwybr cyn cyhoeddi'r adroddiad drafft a'r cynllun ar gyfer hyfforddiant cysylltiedig, fod y Cyngor eisoes yn cymryd camau i wella ei gynlluniau Llwybr.

89. Cwynodd Ms F hefyd nad oedd y Cyngor wedi rhoi digon o gefnogaeth a chymorth i Ms G ar ôl iddi adael ei gofal. Rwy'n **cadarnhau**'r gŵyn hon.

90. Rwy'n cydnabod bod natur a lefel y gefnogaeth a roddwyd i Ms G gan yr Ail Gynghorydd yn ddigonol ac yn briodol. Fodd bynnag, roedd y gefnogaeth a'r cymorth o ran trefniant byw Ms G, sef prif bryder cwyn Ms F, yn annigonol.

91. Mynegodd Ms G a Ms F eu dymuniad i ymuno â threfniant WIR i gefnogi Ms G wrth adael gofal. Ni chafodd hyn, nac asesu Ms F fel Darparwr Llety â Chefnogaeth, ei ystyried. Pan symudodd Ms G i gartref Ms F, nid oedd gan y Cyngor Bolisi Llety â Chefnogaeth. Nodaf i'r Polisi SL gael ei gyflwyno ym mis Mehefin 2019, 10 mis ar ôl i'r trefniant ddechrau, ac yn fuan ar ôl i Ms F gwyno, nid oedd wedi cael ei hasesu fel Darparwr Llety â Chymorth.

92. Byddai'r Polisi SL wedi eithrio Ms F rhag bod yn gymwys i gael asesiad o'r fath oherwydd ei pherthynas â Ms G a'i chyflogaeth gan Adran Gwasanaethau Plant y Cyngor. Fodd bynnag, erys nad oedd hyn yn ei le ar adeg y digwyddiadau, er i'r Cyngor ddweud bod ei arferion a'i ymarfer yn unol â'r Polisi SL a gyflwynwyd yn ddiweddarach. Gan nad oedd canllawiau na pholisi ar waith i gefnogi ei ymarfer, byddwn wedi disgwyl iddo roi ystyriaeth lawn a phriodol i p'un a fyddai Llety â Chefnogaeth wedi bod yn briodol pan symudodd Ms G i mewn at Ms F. Ystyriodd y Cyngor hyn wrth ymateb i gŵyn Ms F, ond ni welais unrhyw dystiolaeth o asesiad o'r fath pan symudodd Ms F i gartref Ms F.

93. Nid yw'r cofnodion yn adlewyrchu unrhyw ystyriaeth i p'un a oedd Ms G yn addas ar gyfer y Cynllun WIR. Roedd hyn yn golygu na chafodd Ms F a Ms G unrhyw gymorth ariannol ffurfiol gan y Cyngor i hwyluso proses bontio Ms G i annibyniaeth ar ôl bod yn berson ifanc sy'n derbyn gofal.

94. Fe wnaeth y Cyngor asesu anghenion Ms G ar ôl fy ymyriad, ond collodd gyfle arall i ystyried a oedd trefniant WIR neu opsiwn arall yn briodol. Mae'r Cyngor wedi datgan yn ôl-weithredol nad oedd Ms G yn bodloni'r meini prawf ar gyfer y Cynllun WIR oherwydd nad oedd mewn gofal maeth cyn gadael gofal ac nid oedd Ms F yn Ofalwr Maeth cymeradwy. Rhoddodd y Cyngor swm cyfatebol i 4 wythnos o Fudd-dal Plant i Ms F, ond mae awgrymu mai hynny oedd maint y trefniant yn annidwyll oherwydd bod yr Ail Weithiwr Cymdeithasol hefyd wedi nodi, wrth argymhell y taliad hwnnw, y byddid yn ceisio cael "cymeradwyaeth dros dro" i Ms F fel Gofalwr Maeth i Ms G. Ni ddigwyddodd hynny.

95. Dywedodd y Cyngor mai'r rheswm pam na chafodd Ms F ei hasesu fel Gofalwr Maeth oedd nad oedd ganddi ddigon o amser i gwblhau asesiad. Dywedodd fy Nghynghorwr ei fod o fewn gallu'r Cyngor i gyflymu'r broses hon. Rwy'n cytuno na ddylai Ms G, a oedd yn amlwg yn agored i risg, fod wedi colli allan ar y Cynllun WIR a fyddai wedi ei helpu i symud i fod yn annibynnol, oherwydd amserlenni'r Cyngor i gwblhau asesiad o Ms F fel Gofalwr Maeth. Ni ddylai hynny fod yn ffactor sy'n ysgogi penderfyniad mor bwysig, ac nid yw'r Cyngor wedi darparu unrhyw wybodaeth i awgrymu na fyddai Ms F wedi bod yn berson priodol i ddarparu gofal maeth i Ms G. Yn wir, cymeradwyodd Ms F yn ôl-weithredol fel Gofalwr Maeth dros dro mewn ymateb i un o'i chwynion blaenorol i mi.

96. Hyd yn oed petai Ms G wedi aros gyda Ms K (Gofalwr Maeth a Darparwr Llety â Chefnogaeth), mae'r Polisi WIR, sy'n nodi meini prawf y Cyngor ei hun, yn dweud y byddai'r Cyngor yn edrych ar drefniant WIR petai'r lleoliad mewn perygl o chwalu a bod y person ifanc eisiau aros mewn lleoliad sefydlog ond nid gyda'i ofalwyr presennol. Felly, gallai'r Cyngor fod wedi ymchwilio i drefniant WIR pan ddangosodd Ms F ddiddordeb mewn cefnogi Ms G. Yn hytrach, roedd y Cyngor yn cefnogi symud i gartref Ms F fel lleoliad maeth dros dro ond yna'n gwadu ei fod yn lleoliad maeth pan ddaeth yr amser i gefnogi'r broses o symud Ms G i fod yn annibynnol.

97. Rwy'n fodlon, ar sail y dystiolaeth a gyflwynwyd i mi, y byddai trefniant WIR wedi diwallu anghenion pontio Ms G ac, ar sail y cyngor rwyf wedi'i gael, y byddai wedi bod yn rhesymol ac yn briodol cymhwyso'r Cynllun WIR.

Rwyf hefyd o'r farn bod Ms F a Ms G yn bodloni'r meini prawf a amlinellir yn y Canllawiau WIR, ac eithrio'r maen prawf ar gyfer y Cynllun Llwybr, ar gyfer trefniant o'r fath. Rwyf o'r farn y byddai'n afresymol gwrthod eu cymhwysedd oherwydd nad oedd yr unig faen prawf hwnnw'n cael ei fodloni oherwydd methiant y Cyngor i baratoi Asesiad o Anghenion y Llwybr a Chynllun Llwybr yn amserol a oedd yn addas i'r diben. Roedd hyn yn gamweinyddu ar ran y Cyngor, a'r camweinyddu a'r methiant hwn a achosodd yr anfantais a'r anghyfiawnder dilynol i Ms F a Ms G.

98. Fy rôl i yw ystyried yr effaith a gafodd methiant y Cyngor i ymgymryd yn briodol â'r Asesiad o Anghenion a'r Cynllun Llwybr ar Ms F a Ms G. Mae'n briodol i mi ddefnyddio fy marn fy hun ar y mater hwn yn absenoldeb asesiadau a chynllunio priodol ar y pryd. Ar ôl gwneud hynny, rwyf wedi ystyried cyngor fy Nghynghorwr ac rwyf o'r farn y dylai'r Cyngor fod wedi gwneud trefniant WIR ar gyfer Ms F a Ms G. Rwyf wedi ystyried, wrth ddod i'r farn honno, amgylchiadau penodol Ms G, bod y Cyngor wedi derbyn yn amlwg, yn ystod mis Rhagfyr 2018, bod Ms F yn gweithredu fel Gofalwr Maeth i Ms G yn union cyn pen-blwydd Ms G yn 18 oed a natur ganiataol y Canllawiau WIR.

99. Roedd methiant y Cyngor i gynllunio'n effeithiol ar gyfer ymadawiad Ms G o ofal yn golygu nad oedd wedi cael cyfle i gael trefniant byw trosiannol gydag adnoddau priodol, a allai fod wedi gwella ei chyfleoedd mewn bywyd. Mae hyn yn anghyfiawnder i Ms G.

100. Nid oes amheuaeth bod Ms F wedi cefnogi Ms F tra roedd hi yn ei gofal a bod methiant y Cyngor wedi arwain at galedi ariannol i Ms F y gellid bod wedi'i osgoi. Pe bai wedi cael ei reoli'n briodol fel yr amlinellwyd, byddai Ms F wedi cael £185 yr wythnos i gefnogi Ms G. Byddai cyfraniad y Cyngor wedi cael ei bennu gan ystyried Budd-dal Tai ac unrhyw gyfraniad y byddai'r person ifanc wedi'i wneud. Nid yw bellach yn bosibl i Ms F hawlio'r rhan Budd-dal Tai na chyfraniad gan Ms G. Felly, rwyf o'r farn mai'r Cyngor sy'n gyfrifol am y golled ariannol hon, a brofodd Ms F pan oedd Ms G yn byw gyda hi ar ôl ei phen-blwydd yn 18 oed.

101. Rwy'n bryderus bod defnydd y Cyngor o'r templed generig ar gyfer nifer o wahanol ddogfennau cynllunio a'r methiant i asesu Ms G yn briodol (person ifanc agored i niwed yn ei ofal) yn awgrymu bod methiannau

systemig wrth galon yr achos hwn a allai fod wedi effeithio ar bobl ifanc eraill yng ngofal y Cyngor. Roedd gan y Cyngor gyfrifoldeb rhiantu corfforaethol dros Ms G. Drwy fethu ag asesu anghenion Ms G a pharatoi cynllun priodol i'w diwallu, methodd â rhoi sylw i ofyniad y Cod iddo ystyried, fel rhiant corfforaethol, a oedd y trefniadau “yn ddigon da i'm plentyn fy hun?” ac wedi'u teilwra'n briodol i anghenion unigol Ms G, a oedd yn fwy agored i niwed na phobl ifanc eraill. Roedd y rhain yn fethiannau difrifol gyda goblygiadau tymor hir posibl i Ms G, a byddaf yn rhannu'r adroddiad hwn â Chomisiynydd Plant Cymru, Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol Llywodraeth Cymru ac Arolygiaeth Gofal Cymru. Fodd bynnag, sylwaf fod y Cyngor wedi cadarnhau, wrth ymateb i'r adroddiad drafft, y byddai'n parhau i gefnogi Ms G a chroesawaf y cadarnhad hwnnw.

102. Cwynodd Ms F am y ffordd yr ymdriniwyd â'i chwyn. Rwy'n **cadarnhau'r** gŵyn hon.

103. Ni wnaeth y Cyngor reoli cwyn Ms F, heb rywfaint o fewnbwn gennyf i. Ymddengys bod yr ymateb ar 29 Awst 2019 yn ymateb i gŵyn Cam 1, er na chafodd ei adnabod felly ac ymddengys, o'r ymateb, na fu unrhyw ymgais gan y Cyngor i drafod y gŵyn gyda Ms F (paragraff 67 y Canllawiau ar Gwynion). Hefyd, nid oedd unrhyw arwydd bod Cam 2 y Weithdrefn yn yr ymateb. Os oedd y Cyngor yn bwriadu trin hyn fel cwyn nad yw'n ymwneud â Gwasanaethau Cymdeithasol (neu gorfforaethol), nid yw'n glir pam, gan fod y sylwedd yn amlwg yn ymwneud â gweithredoedd y Cyngor mewn perthynas â pherson ifanc sy'n derbyn gofal sy'n gadael gofal. Mae'r ymateb yn ddi-flewyn-ar-dafod ac ymddengys hefyd nad oes unrhyw gyngor adeiladol i Ms F am y camau y gallai eu cymryd i gynorthwyo ei hun. Hefyd, nid oes ymdrech gan y Cyngor i ddangos unrhyw empathi na chydabyddiaeth o'r anawsterau yr oedd Ms F a Ms G yn eu profi.

104. Yn dilyn fy ymyriad, cytunodd y Cyngor i gynnal ymchwiliad Cam 2. Mae'r Adroddiad Cam 2 yr wyf wedi'i ystyried yn peri cryn bryder gan nad yw'n glynu wrth y Canllawiau ar Gwynion. Er bod dogfen ar wahân yn dangos bod yr Ymchwilydd Annibynnol a'r Person Annibynnol wedi cwrdd â Ms F ar y dechrau i gytuno ar y gŵyn, nid oes unrhyw arwydd yn Adroddiad Cam 2 fod y partïon perthnasol i'r gŵyn wedi cael eu cyfweld

(paragraff 78 y Canllawiau ar Gwynion). Mae Adroddiad Cam 2 hefyd yn nodi mai'r Uwch Reolwr, a fu'n rhan o'r broses gwneud penderfyniadau y cwynwyd amdani, oedd yr unig berson a gafodd ei gyfweld. Ni chafodd Ms G na'r rhai a oedd yn gysylltiedig â'i gwaith achos eu cyfweld ac nid oes unrhyw arwydd, yn Adroddiad Cam 2, y gofynnwyd am unrhyw eglurhad gan Ms F yn ystod yr ymchwiliad, y tu hwnt i gytuno ar y gŵyn. Yn wir, nododd yr Ymchwilydd Annibynnol nad oedd yn gallu dod i benderfyniad ynghylch yr anawsterau ariannol a brofodd Ms F oherwydd nad oedd ganddi wybodaeth am amgylchiadau Ms F, mater a allai fod wedi cael ei ddatrys drwy ymgysylltu â Ms F ar ôl cytuno ar y gŵyn. Nid yw'n ymddangos bod ymgais wedi bod i sicrhau bod y bobl a oedd yn rhan o'r broses yn teimlo bod pobl yn gwrando arnynt ac yn eu deall (Paragraff 79 y Canllawiau ar Gwynion).

105. Yr wyf yn bryderus, wrth ystyried Adroddiad Cam 2, a chyn cyhoeddi ymateb Cam 2, nad oedd y Cyngor wedi cwestiynu diffyg cyfranogiad y person ifanc dan sylw (Ms G) na'r penderfyniad i gyfweld yr Uwch Reolwr a oedd wedi bod yn gyfrifol am y penderfyniadau yn unig. Mae'n destun pryder arbennig bod canfyddiadau'r adroddiad yn cyfeirio'n aml at fannau eraill y gallai Ms G breswyllo ynddynt, ond ni wnaed unrhyw ymdrech i ganfod beth oedd dymuniadau Ms G, a oedd wedi cael eu cyfleu i staff gwaith achos. Mae fy mhryderon yn cael eu dwysau gan ymateb y Cyngor i'm Swyddog Ymchwilio pan ofynnwyd i mi pam yr oedd Adroddiad Cam 2 yn dangos na chafodd Ms F a Ms G eu cyfweld yn ystod yr ymchwiliad. Dywedodd y Cyngor nad oedd yn gallu ateb gan fod yr ymchwiliad wedi cael ei gynnal gan Ymchwilydd Annibynnol. Cafodd yr Ymchwilydd Annibynnol a'r Person Annibynnol ill dau eu comisiynu gan y Cyngor. Arweiniodd y methiant i gynnwys Ms G, neu ei Gweithwyr Achos, at ymchwiliad nad oedd yn gytbwys ac a oedd yn rhoi'r argraff o fod yn unochrog. Byddwn yn disgwyl i'r Cyngor fod yn bryderus am hyn a'r trefniadau rheoli ansawdd ar gyfer craffu ar Adroddiadau Cam 2 cyn darparu ymatebion i gwynion.

106. Yr wyf wedi ystyried y sylwadau a wnaed gan y Cyngor, mewn ymateb i'r adroddiad drafft, ynglŷn â'r ffordd y deliodd â chwyn Ms F. Fodd bynnag, rwy'n dal o'r farn nad oedd y ffordd yr oedd yn rheoli'r gŵyn honno a'i ymatebion iddi yn bodloni gofynion y Canllawiau ar Gwynion.

Serch hynny, rwy'n falch o nodi ei fod eisoes yn gwneud gwaith sy'n ymwneud â rheoli cwynion am Wasanaethau Cymdeithasol a'i fod, o ran ymchwiliadau Cam 2, wedi ymrwmo i reoli ansawdd.

Argymhellion

107. Wrth asesu lefel yr anghyfiawnder yn yr achos hwn, nodaf ei bod yn arbennig o anodd i mi ddychwelyd Ms F neu Ms G i'r sefyllfa y byddent ynddi pe na bai'r camweinyddu wedi digwydd. Nid oes gennyf y fantais o adolygu'r asesiadau fel y byddent wedi bod. Sylwaf nad yw bellach yn bosibl cynnal yr asesiadau hynny'n ôl-weithredol. Er na allaf fesur y golled ariannol a achoswyd ganddynt yn ystod y cyfnod pan arhosodd Ms G gyda Ms F, rwyf yn fodlon, pe bai'r asesiadau wedi'u cynnal yn briodol, y byddai Ms F a Ms G wedi gallu defnyddio'r Cynllun WIR i helpu Ms G i bontio o ofal. Yn ystod y cyfnod yr arhosodd Ms G gyda Ms F (ar ôl ei phen-blwydd yn 18 oed), byddai'r cyfanswm cymwys wedi bod yn £16,835. Er nad yw Ms F wedi dioddef colled uniongyrchol, ac er nad oes modd mesur yr elfen o golli cyfle a ddioddefodd Ms G, rwyf o'r farn y byddai Ms F a Ms G wedi elwa o'r arian hwn, pe bai Ms G wedi cael ei hasesu'n briodol, ac y gallai fod wedi cefnogi'r trefniant i barhau. Rwyf felly o'r farn y dylid rhannu unrhyw iawndal ariannol rhwng Ms F a Ms G yn gyfartal.

108. Mae'r golled i Ms G yn mynd ymhell y tu hwnt i'r golled ariannol ac mae'r effaith hirdymor arni yn llawer mwy. Daeth y lleoliad i ben ac nid oedd Ms G yn gallu elwa o'r gefnogaeth y mae'r Cynllun WIR yn ei rhoi i oedolion ifanc agored i niwed i adael gofal. Ni fyddwn byth yn gwybod a fyddai trefniant WIR wedi bod yn llwyddiannus yn y pen draw ond gyda'r gefnogaeth, yr oruchwyliaeth a'r adolygiadau rheolaidd priodol fel rhan o'r broses cynllunio Llwybr, mae'n dal yn bosibl y gallai'r cymorth hwn fod wedi aros yn ei le i Ms G nes ei bod yn 21 oed. Mae'r ansicrwydd o beidio byth â gwybod a allai hi fod wedi cael cyfnod pontio mwy llwyddiannus a chefnogol i annibyniaeth yn anghyfiawnder i Ms G.

109. Rwy'n **argymell**, o fewn **4 wythnos** o ddyddiad yr adroddiad hwn, y dylai'r Cyngor wneud y canlynol:

- (a) **Ymddiheuro** – Ysgrifennu at Ms F a Ms G i ymddiheuro am y methiannau a nodwyd

(b) lawndal ariannol (i Ms F) - Talu £8,500 i Ms F i gydnabod yr effaith a gafodd y methiannau arni

(c) lawndal ariannol (i Ms G) - Talu £8,500 i Ms G i gydnabod yr effaith a gafodd y methiannau arni.

110. Rwy'n **argymell**, o fewn **12 wythnos** o ddyddiad yr adroddiad hwn, y dylai'r Cyngor wneud y canlynol:

(d) Dogfennau cynllunio Llwybr – Adolygu a diwygio ei ddogfennau cynllunio Llwybr, yn ôl yr angen, yng ngoleuni sylwadau fy Nghynghorwr a'm canfyddiadau.

(e) Hyfforddiant cynllunio Llwybrau - Darparu hyfforddiant cynllunio Llwybr, sydd yn rhoi sylw i'w gyfrifoldebau o dan y fframwaith statudol, ystyriaethau hawliau dynol a'u goblygiadau i ymarfer wrth weithio gyda phobl ifanc sy'n gadael, neu sydd wedi gadael, ei ofal yn ddiweddar, ar gyfer staff Gweithiwr Cymdeithaso, Cynghorwyr Personol ac IRO.

(f) Delio â chwynion - Cynnal adolygiad o'i ddull o gomisiynu Ymchwilwyr Annibynnol a rheoli ansawdd wrth graffu ar adroddiadau a gomisiynir.

111. Mae'n bleser gennyf nodi bod y Cyngor, wrth gyflwyno sylwadau ar yr adroddiad drafft, wedi cytuno i weithredu'r argymhellion hyn ac y bydd yn parhau i ddarparu cefnogaeth i Ms G.

Nick Bennett
Ombwdsmon/Ombwdsmon

31 Awst 2021

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
1 Ffordd yr Hen Gae
Pencoed
CF35 5LJ

Ffôn: 01656 641150

Ffacs: 01656 641199

Ebost: holwch@ombwdsmon-cymru.org.uk

Dilynwch ni ar Twitter: [@OmbudsmanWales](https://twitter.com/OmbudsmanWales)